

Architekt Dušan Jurkovič a jeho Luhačovice

Author: Ladka Horňáková | Published: 02.12.2010

Na počátku XX. století byly Luhačovice malou zemědělskou osadou s necelým tisícem obyvatel. V místě dnešního lázeňského centra, na pozemcích s prameny sice majitelé luhačovického panství dali postavit několik lázeňských budov, ale pro větší rozvoj chyběl kapitál. Změnu přinesl právě František Veselý, který byl přesvědčen, že úspěch lázní nemůže být spojen pouze s jejich léčebným posláním, ale souvisí s vytvořením kulturního zázemí a společenského střediska pro širší československou a slovanskou klientelu. Záměry ředitele lázní podporoval také mladý architekt Dušan Jurkovič. První tři léta od jeho příchodu do Luhačovic na podzim v roce 1901 byla ve znamení intenzivní práce a rychlé výstavby.

Janův/Jurkovičův dům

V první fázi výstavby lázní proběhly podle Jurkovičových návrhů v roce 1902 rekonstrukce či výstavba několika budov - Janova domu, Vodolěčby, Chaloupky a Mlékárny.

Především během necelých pěti měsíců Jurkovič vytvořil v lázních výraznou dominantu - Janův dům, který byl v roce 1948 přejmenován na počest architekta na Jurkovičův dům. Klasicistní stavbu původního Janova domu z roku 1822 a blízké lázně 2. třídy architekt originálně propojil, pohledově sjednotil a adaptoval k novému účelu. Celek čtvercového půdorysu s ústředním dvorem doplnil nástavbou z lehké hrázděné konstrukce. V této neobyčejné působivé stavbě poprvé ve své tvorbě volně spojil prvky a východiska lidové architektury s podněty hnutí moderny a secese a tento postup dále rozvíjel a využíval u dalších lázeňských objektů. Jestřabský mlýn adaptoval v roce 1902 na Vodoléčebný ústav - tady architekt nezasahoval do podstaty stávající stavby, pouze ji zvýšil o jedno patro hrázděnou odlehčenou nástavbou. Bývalý kuchyňský dům nad lázeňským náměstím přestavěl Jurkovič na malou obytnou vilku s poetickým názvem Chaloupka. V sezóně zde bývaly ubytovány osobnosti československého kulturního života. Do lázeňského přírodního rámce zapadla nová stavba Mlékárny nad Janovým domem (ta byla zbořena v roce 1926).

Jestřabí - Hudební salón - Valaška

V další fázi výstavby lázní v roce 1903 realizoval architekt penzion Jestřabí, Hudební pavilón, II. lázeňskou restauraci, Inhalační pavilón, Říční a sluneční lázně, Slovenskou bídu a vilu Vlastimilu. Novostavba - vila Jestřabí se schodišťovou centrální halou a řadou pokojů byla citlivě včleněna zalomením obou křídel směrem dozadu do údolí pod kopcem Jestřabí a vytvořila spolu s vodolěčbou a slunečnými lázněmi

jednotný a působivý urbanistický celek.

Lázeňský prostor před Janovým domem doplnil po jeho dostavbě atypický hudební pavilón se zvláštní otevřenou konstrukcí a s dutým akustickým stropem. Při úpravách náměstí byl před rokem 1909 přenesen do parku nedaleko od Jestřabí. Nesmírně působivý byl exteriér a především interiér sálové hrázděné stavby provizorní II. lázeňské restaurace (zbořena byla v roce 1969). Esteticky zhodnocená rámová dřevěná konstrukce, vyplněná sklem, s minimem zdiva, působila lehce a vzdušně. Ve stavbě Inhalčního pavilonu se nejvíce projevil Jurkovičův příklon ke geometrickému principu, který se začal výrazně projevovat již při stavbě Jestřabí a především II. lázeňské restaurace. Pavilón byl zbořen v roce 1922. Jurkovičova Slovenská buda ve stylu tradičních vinných sklepů se stala prostředníkem společenských kontaktů a měla mimořádný význam pro založení tradice česko-slovenských porad a vznik Československa. V prosinci roku bohužel 2002 vyhořela do základů.

Jurkovičova vila Vlastimila byla jednou z prvních staveb v nové Pražské čtvrti mezi lázněmi a sousední obcí Pozlovice. V roce 1907 k ní přibyla rozlehlá vila Valaška s centrálním schodištěm.

Nedokončené dílo

Bez ohledu na rychlý rozvoj lázní se na valné hromadě akciové společnosti v roce 1905 ozvaly vedle obdivu k architektovu dílu také první větší námitky. Byla to nejen kritika Jurkovičovy práce, ale především nepřímý útok na Františka Veselého a jeho nekompromisní postoj k investicím společnosti do dalšího rozvoje namísto rozdávání očekávaných dividend. Poměry ve firmě i ve městě samotném se neustále vyostřovaly, proto architekt Luhačovice opustil v roce 1908 a František Veselý v říjnu následujícího roku. Vysněnou koncepci výstavby a rozvoje lázní jim nebylo umožněno rozvinout a dokončit.

Dušanu Jurkovičovi se v Luhačovicích podařilo kombinovat velmi originálně zdánlivě nespojitelné - folklórní inspiraci se secesí metropole. Vybuodoval Luhačovice jako protipól a konkurenci lázním v německém a švýcarském stylu, aniž by vytvořil jakousi folklórní karikaturu provinční úrovně. Podstatná část jeho díla v Luhačovicích ale bohužel zůstala nerealizována. I přesto byly Luhačovice výraznou a významnou kapitolou ve vývoji jeho tvorby a významnou životní i tvůrčí etapou. Dokázal s minimálními prostředky během pouhých tří let nebývalým způsobem kultivovat lázeňské prostředí, vytvořit dílo osobitého a charakteristického rukopisu a navodit neopakovatelnou atmosféru. Jeho realizace zhodnotily lázeňské prostředí a vytvořily unikátní lázeňský celek, lišící se od jiných evropských více či méně unifikovaných lázní.

Fotografie (archiv KGVUZ):

1. Chaloupka, 1902, foto R. Červenka
2. Jurkovičův dům, 1902, foto R. Červenka
3. Jurkovičův dům, dobová pohlednice
4. Luhačovice - Inhalatorium, 1921
5. Luhačovice - návrh kolonád, léčebný dům, 1913
6. Vila Vlastimila, 1903, foto R. Červenka

02.12.2010 09:21, Ladka Hornáková